

ANNA WINIARCZYK

Gotowość studentów specjalności nauczycielskich do wykorzystywania nowoczesnych technologii w pracy zawodowej

Readiness of Teaching Specialties' Students to Use Modern Technologies in Their Professional Work

ORCID: 0000-0003-4173-5698, doktor, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Pedagogiczny i Artystyczny, Instytut Edukacji Szkolnej, Zakład Edukacji przez Media i Sztukę, Polska

Streszczenie

Nowoczesne technologie bezpowrotnie zaistniały dziś jako komponent świata realnego, tym samym nakreślając cyfrową modernizację szkoły dążącą do synergii technologii i edukacji. Niezaprzeczone zatem stało się wyposażenie studentów-przyszłych nauczycieli w wiedzę i umiejętności umożliwiające im podejmowanie w przyszłej pracy zawodowej innowacyjnych działań z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Przedmiotem zainteresowania uczyniono samooceny studentów kierunku nauczycielskiego odnoszące się do ich przygotowania w zakresie stosowania narzędzi TIK w swoim warsztacie pracy.

Słowa kluczowe: technologie informacyjno-komunikacyjne, gotowość zawodowa, student, szkoła

Abstract

Modern technologies have irrevocably existed today as a component of the real world, thus outlining the digital modernization of the school striving for synergy of technology and education. It has become undeniable to equip the students-future teachers with knowledge and skills enabling them to take innovative activities in their future professional work with the use of information and communication technologies.

The subject of interest was the self-assessment of the teaching faculty students regarding their preparation for the use of ICT tools at their work.

Keywords: information and communication technologies, professional readiness, student, school

Wstęp

Profil czasów, w jakich przyszło nam żyć, jest dość mocno naznaczony przez ekspansję technologii i zaistnienie jej w wielu obszarach ludzkiego bytowania. Cyfrowa rzeczywistość, w której zanurzone jest współczesne pokolenie,

szczególnie zaś najmłodsza generacja, nakreśla konieczne i bezpowrotne zmiany także, a może głównie w: szkole, edukacji, warsztacie pracy nauczyciela. Przeobrażenia te są coraz bardziej zauważalne, chociażby we wzroście poziomu cyfryzacji szkół¹ czy wyposażaniu nauczycieli w kompetencje cyfrowe tak niezbędne w epoce, w której uczeń określany jest mianem *cyfrowego tubylca* (Prensky, 2001, s. 1–6), dla którego „technologia jest przedłużeniem mózgu, jest nowym sposobem myślenia” (Prensky, 2013, s. 22–27). Dlatego też nowoczesne technologie dla nauczycieli powinny stanowić istotny ingredient w projekcji procesu kształcenia, tym samym wychodząc naprzeciw naporowi wszechobecnych technologii oraz immersji uczniów w sieciowej i medialnej rzeczywistości.

Aktualnie zarówno w światowych, jak i krajowych raportach odnoszących się do cyfryzacji edukacji zauważane jest stanowisko zalecające wymóg kształtowania kompetencji cyfrowych wśród studentów kierunku nauczycielskiego. Wyposażenie przyszłych nauczycieli w trakcie studiów w kompetencje epoki cyfrowej spowoduje, że będą oni przygotowani do realizowania innowacyjnych działań w zdigitalizowanym środowisku szkolnym, a przez to w atrakcyjniejszy sposób będą przekazywać wiedzę uczniom e-pokolenia. Zatem interesujące wydaje się, czy studenci stojący na progu możliwości podjęcia pracy zawodowej, czują się przygotowani do wykorzystywania TIK w swoim warsztacie pracy. Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na to pytanie.

Kompetencje nauczycieli w świecie globalnej cyfryzacji

Współcześnie odpowiedni pakiet umiejętności niezbędnych do obsługi nowoczesnych technologii powinien stanowić ważny obszar warsztatu pedagogicznego nauczyciela. Jest to istotne chociażby z uwagi na fakt, że „nowe społeczeństwo informacyjne potrzebuje nowej edukacji” (Furmanek, 2014, s. 253). Należy uwzględnić również, że dorastanie dzisiejszych uczniów w cyfrowej przestrzeni generuje u nich szereg zmian i jeśli nauczyciele chcą właściwie przygotować ich do funkcjonowania w dynamicznie rozwijającym się świecie, którego nieodłącznym składnikiem są technologie cyfrowe, sami sprawnie muszą się w nim poruszać.

Polskie Towarzystwo Informatyczne w opracowanych *Standardach przygotowania nauczycieli w zakresie technologii informacyjnej i komunikacyjnej* (Sysło) prezentuje stanowisko odnoszące się do konieczności posiadania przez nauczycieli wszelkich przedmiotów umiejętności w zakresie obsługi nowoczesnych technologii. Podobnie uważa Komisja Europejska, która opracowała zbiór kompetencji, jakie powinien posiadać europejski nauczyciel. Należą do nich kompetencje związane z procesem uczenia się-nauczania, m.in. umiejętność włączenia TIK do codziennego funkcjonowania uczniów, oraz kompetencje

¹ Realizacja szeregu programów m.in. rządowych, np. *Cyfrowa szkoła*, *Ogólnopolska Sieć Edukacyjna* (OSE), *Aktywna tablica*.

związane z kształtowaniem postaw uczniowskich – to promowanie rozwoju takich kompetencji uczniów, które pozwolą im funkcjonować w społeczeństwie wiedzy. Obejmuje to m.in. nauczanie uczenia się, krytyczne przetwarzanie informacji, posługiwanie się komputerem i korzystanie z wszelkich urządzeń cyfrowych, łatwość w komunikacji z innymi oraz umiejętność poruszania się w kulturze wizualnej (Sielatycki, 2005). Również polska *Podstawa programowa* (2017) wskazuje kompetencje, w jakie powinien być wyposażony nauczyciel epoki cyfrowej. Ponadto obliuguje ona nauczycieli do stosowania w większym niż dotychczas stopniu TIK w toku zajęć oraz umożliwiania wykorzystywania ich przez uczniów.

Istotny zapis określający standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela w zakresie TIK znalazł się w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 17 stycznia 2012 r. (Dz.U. 2012, poz. 131). Wyszczególniono w nim, dysponentem jakiej wiedzy i umiejętności powinni być nauczyciele. Z kolei 31 stycznia 2018 r. powstała *Propozycja nowego modelu kształcenia nauczycieli przedszkoli i edukacji wczesnoszkolnej*, w treści której czytamy, że nauczyciel „a) posiada podstawową wiedzę i umiejętności w zakresie technik informatycznych, przetwarzania tekstów, wykorzystywania arkuszy kalkulacyjnych, korzystania z baz danych, posługiwanie się grafiką prezentacyjną, korzystania z usług w sieciach informatycznych, pozyskiwania i przetwarzania informacji; b) stosuje i rozwija własne metody kształcenia i oceniania z wykorzystaniem TIK; c) inspiruje i angażuje dzieci/uczniów do rozwoju myślenia komputacyjnego; d) zna skuteczne sposoby promowania i kształtowania u dzieci/uczniów postaw obywatelskich i odpowiedzialności w świecie mediów cyfrowych” (*Propozycja...*, 2018, s. 7).

Bez wątpienia kompetencje cyfrowe, w które powinien być wyposażony nauczyciel żyjący w świecie ekspansji technologicznej, są warunkiem *sine qua non* cyfrowej szkoły. Placówka edukacyjna z multimedialną bazą to za mało, aby można było ją określać mianem nowoczesnej, cyfrowej, wychodzącej naprzeciw dokonującej się rewolucji technologicznej. W szkolnej przestrzeni medialnej niezbędny jest także nauczyciel właściwie przygotowany do wszelkich technologicznych wyzwań, nauczyciel potrafiący w pełni z tej przestrzeni korzystać.

Badania własne

Celem przeprowadzonych badań było poznanie opinii studentów kierunku nauczycielskiego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach na temat ich gotowości do stosowania TIK w przyszłej pracy zawodowej. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, w ramach której wykorzystano ankietowanie. Do gromadzenia danych posłużył autorski kwestionariusz ankiety dla studentów specjalności nauczycielskich.

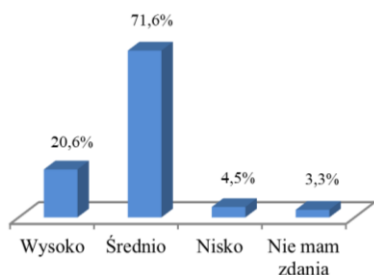
Procedurze badawczej poddano 155 studentów UJK w Kielcach, z czego 152 to kobiety, a 3 to mężczyźni. Respondenci uczyli się na studia stacjonarne

i niestacjonarne na kierunku pedagogika o specjalnościach nauczycielskich: edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna z terapią pedagogiczną (94 osoby), edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna z gimnastyką korekcyjną (51 osób) oraz edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna z nauczaniem języka angielskiego (10 osób). Badania objęły studentów III roku studiów stopnia I (96 osób) oraz II roku studiów stopnia II (59 osób), z uwagi na fakt, że zdobyli oni już bądź niebawem zdobędą uprawnienia zawodowe. Można zatem zakładać, że studenci ci w toku studiów zdobyli odpowiednie kompetencje do stosowania TIK w swoim przyszłym warsztacie pracy.

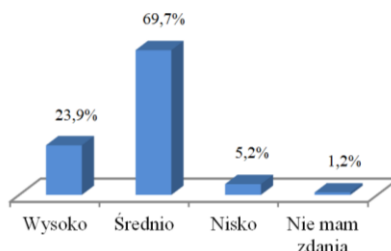
Analizy badawcze zaprezentowane w niniejszym artykule stanowią fragment szerszych badań odnoszących się do przygotowania podczas studiów studentów UJK w Kielcach i UR pod kątem korzystania z TIK w wybranej profesji zawodowej.

Analiza materiału badawczego

Pierwsze pytania, jakie postawiono badanym, odnosiły się do oceny poziomu ich wiedzy (rys. 1) oraz umiejętności (rys. 2) stosowania TIK w procesie dydaktycznym. Zdecydowana większość studentów określiła swoją wiedzę (71,6%) oraz umiejętności (69,7%) na poziomie średnim. Na wysoki poziom wiedzy wskazało 20,6% respondentów, a umiejętności – 23,9%. Najmniej badanych deklaroowało niski poziom zarówno wiedzy (4,5%), jak i umiejętności (5,2%) wykorzystywania TIK w procesie edukacyjnym. Zaprezentowane wyniki ukazują, że studenci najczęściej posiadają wiedzę i umiejętności na takim samym poziomie. Zdobyta teoria i praktyka są kompatybilne.

Rysunek 1. Opinie studentów na temat poziomu posiadanej wiedzy dotyczącej stosowania TIK w procesie dydaktycznym

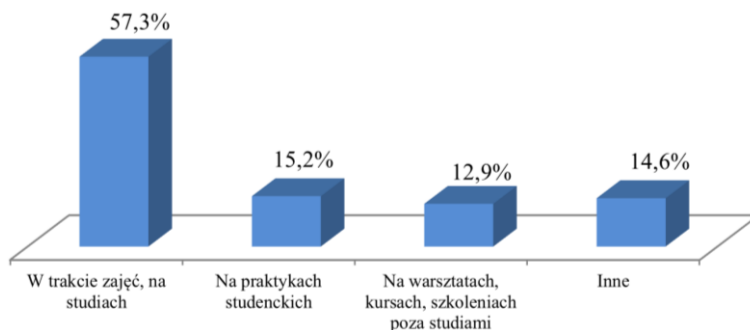

Rysunek 2. Opinie studentów na temat poziomu posiadanych umiejętności stosowania TIK w procesie dydaktycznym

Źródło: badania własne.

Niespełna 60% studentów kierunku nauczycielskiego wskazało, że najwięcej wiedzy i umiejętności zdobyło w trakcie zajęć na uczelni. Następnym miejscem były praktyki studenckie odbywające się w przedszkolach i szkołach (15,2%) oraz warsztaty, kursy, szkolenia organizowane przez jednostki pozauczelniane (12,9%). Udział tej grupy badanych już w trakcie studiów w tego rodzaju for-

mach doskonalących w obsłudze nowoczesnych technologii pokazuje świadomość przyszłych nauczycieli odnośnie do konieczności wykorzystywania ich w dziedzinie edukacji. Podobnie można zakładać w przypadku grupy podnoszącej swoje kompetencje w tym zakresie w ramach samokształcenia za pośrednictwem internetu (inne 10,5%).

Rysunek 3. Miejsca zdobywania przez studentów wiedzy i umiejętności z zakresu stosowania TIK w procesie dydaktycznym

Źródło: badania własne.

W następnej kolejności zapytano studentów, czy wiedza i umiejętności, które zdobyli w toku studiów w zakresie stosowania TIK w edukacji, są ich zdaniem wystarczające w pracy nauczyciela (rys. 4–5).

Rysunek 4. Opinie studentów na temat wystarczalności poziomu zdobytej wiedzy w toku studiów w zakresie stosowania TIK w procesie dydaktycznym

Rysunek 5. Opinie studentów na temat wystarczalności poziomu zdobytych umiejętności w toku studiów w zakresie stosowania TIK w procesie dydaktycznym

Źródło: badania własne.

Okazuje się, że prawie połowa badanych uważa, że ich wiadomości (48,4%) i umiejętności (47,1%) zgromadzone w toku studiów są wystarczające do przyszłej pracy zawodowej. Z kolei 36,1% studentów jest zdania, że zajęcia na uniwersytecie w niewystarczającym stopniu wyposażyły ich w odpowiedni zasób wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania TIK w edukacji. Warto w tym miejscu za-

znaczyć, że pomimo iż 36,1% przyszłych nauczycieli nie czuje się w pełni gotowych do spełniania zadań nauczyciela klasy interaktywnej, to prawie 90% badanych zadeklarowało w przyszłości korzystanie z doskonalenia zawodowego w zakresie obsługi i możliwości stosowania TIK w procesie kształcenia. Zdaniem respondentów szerokie spektrum zmian zachodzących w technologii, która nieustająco przenika do edukacji, stawia nauczycielom wręcz wymóg bycia z nimi na bieżąco, a więc systematycznego podnoszenia swoich kompetencji w tym zakresie.

Podsumowanie

Niezaprzeczalnym ingredientem współczesnego zdigitalizowanego środowiska szkolnego jest nauczyciel wyposażony w kompetencje dające mu możliwości do zaaplikowania potencjału technologii cyfrowych do wymiaru edukacyjnego. Bez wątplenia profesjonalny nauczyciel doby cyfryzacji pragnący wykonywać swoje działania efektywnie, mając przy tym na celu przysposobienie uczniów do życia w myśl idei *life long learning*, powinien włączać nowoczesne narzędzia multimedialne do codziennej praktyki pedagogicznej (Winiarczyk, 2018, s. 90). Jest to już dziś koniecznością chociażby z uwagi na fakt wciąż ewoluującej medialności obecnych uczniów będących świadomymi użytkownikami nowoczesnych technologii.

Przeprowadzone badania wykazały, że większość studentów pretendujących do zawodu nauczyciela jest gotowych do pracy z technologiami cyfrowymi. Optymistyczny jest fakt, że mają oni świadomość wagi wykorzystywania TIK w procesie kształcenia oraz chęci podnoszenia w przyszłości swoich kompetencji w zakresie obsługi i możliwości stosowania nowoczesnych technologii w nauczaniu. Ponadto studenci w narzędziach cyfrowych upatrują wielki potencjał. Jawią im się one jako podstawowe narzędzie pracy, bez którego nie wyobrażają sobie realizacji zamierzeń dydaktyczno-wychowawczych.

Literatura

- Furmanek, W. (2014). *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca człowieka w cywilizacji informacyjnej*. Rzeszów: Wyd. UR.
- Podstawa programowa* (2017). Pobrane z: <https://podstawaprogramowa.pl/> (1.04.2019).
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6.
- Prensky, M. (2013). Our Brains Extendent. *Educational Leadership*, 70(6), 22–27.
- Propozycja nowego modelu kształcenia nauczycieli przedszkoli i edukacji wczesnoszkolnej* (2018). Pobrane z: https://www.ncbr.gov.pl/fileadmin/user_upload/import/tt_content/files/zalacznik_nr_12a_propozycja_nowego_modelu_ksztalcenia_nauczycieli_przedszkoli_i_edukacji_wczesnoszkolnej.pdf (8.05.2019).
- Sielatycki, M. (2005). Kompetencje nauczyciela w Unii Europejskiej. *Trendy – uczenie w XXI wieku. Internetowy Magazyn CODN*, 3, 7-8.
- Syśło, M.M. *Standardy przygotowania nauczycieli w zakresie technologii informacyjnej i komunikacyjnej*. Pobrane z: http://kiss.pl/art_standardynauczycielii.htm (4.05.2019).
- Winiarczyk, A. (2018). Nauczyciel w świecie mediów. W: E.C. Asmakovets, S. Koziej (red.), *Stanovleniye professionala: ocherki teorii i praktyki* (s. 81–90). Omsk: Omskij Gosudarstwiennyj Uniwersytet im. F.M. Dostoyevskiego.